

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG JELENTÉS

A BALASSAGYARMATI FEGYHÁZ ÉS BÖRTÖNBEN TETT LÁTOGATÁSRÓL

2007. NOVEMBER 26-28.

A látogatáson¹ a Helsinki Bizottság részéről Dr. Szegedi Bernadett (jogász) és Dr. Németh Nóra (ügyvédjelölt), Dr. Tóth Balázs (jogász) dr. Fazekas Tamás (ügyvéd) vett részt.

Az intézet részéről a Bizottság képviselőit a parancsnok, a parancsnokhelyettes és a fogvatartási ügyek osztályvezetője fogadta, akik minden segítséget megadtak ahhoz, hogy képet kaphassunk az intézet működéséről, sőt személyes közreműködésük a bizottság munkájának megkönnyítése érdekében külön elismerésre méltó. Emellett a megfigyelők véleménye szerint szakmai felkészültségük, valamint az intézmény adatai, a fogvatartotti állomány készség szintű ismerete a bizottság tagjai által tapasztaltakhoz képest példamutató.

I. Alapvető adatok, információk

A Balassagyarmati büntetés-végrehajtási intézet 1842-1845 között épült, alapítása óta fogvatartást végrehajtó intézetként működik. Az Intézetben főszabályként fegyház és börtön végrehajtási fokozat szerint lehet elhelyezni a fogvatartottakat, valamint itt kerülnek elhelyezésre a megyéből az előzetesen letartóztatottak is. Az Intézet fogad női fogvatartottakat is, előzetes letartóztatást, szabálysértési elzárást töltőket valamint, akik szállítás miatt, orvosi ellátásra, vagy házi beszélő céljából érkeznek ide. Valójában azonban nincsenek berendezkedve erre a célra, összesen 3 zárkát rendszeresítettek női fogvatartottak részére.

Az intézet egy objektumból áll, amin belül 5 szint különböztethető meg. Érdekessége, hogy henger alakú épületről lévén szó a zárkák a belső körben helyezkednek el, ablakaik a kör belsejére, a belső udvarra néznek, s folyosó választja el őket a külső körtől az objektum külső falától. A belső boltívek miatt a zárkák és fürdőhelyiségek belmagassága nagyon alacsony. Minden emeleten a köröket negyedekre osztják, s ennek megfelelően kerülnek elkülönítésre a fogvatartottak.

Különbséget tesz az Intézet a fegyház fokozatúak között is, egy enyhébb „nyitott” és egy szigorúbb „zártabb” körlet formájában, s az elhelyezés szintén a fogvatartott személyiségétől, az általa tanúsított magatartástól függ. Főként 3-as biztonsági fokozatba sorolt elítéltek található az enyhébb rendszerben, akik vagy első büntényes fegyházasok, vagy olyan fogvatartottak, akik bár már visszaesők, az intézeten belül normakövető magatartást tanúsítanak. A parancsnok tervei között szerepel a rendszer teljes átalakítása és 3 új kategória kialakítása, ami szerint lenne egy enyhe, egy normál és egy szigorúbb körlet és valamennyi fogvatartottat e három típusba osztanák be.

Az egyes körletek beosztása az alábbiak szerint alakul:

Földszint:

1. negyed: körletkarítók, egészségügyi házi munkások, elzárást töltők

¹ A Magyar Helsinki Bizottság 2007. évi börtönmegfigyelő programja az Európai Bizottság és a Trust for Civil Society in Central and Eastern Europe támogatásával valósult meg.

2. negyed: szabaduló, és szállító zárkák

3. negyed: minden nő itt van elhelyezve, női zárkák, előzetesen letartóztatottak zárkája, jogerős szállító zárka, fiziológia kezelésre, látogatásra ide szállított

4. negyed: fegyház fokozatú elítéltek, akik nagyobb figyelmet igényelnek, de nem feltétlenül 4-es biztonsági fokozatúak egyéni életrend szerint élnek, itt található az ön- és közveszélyes zárka, és itt történik a magánelzárás is.

I. emelet:

- ez az úgy nevezett „öszvér” szint, itt fegyház és börtön fokozatú elítéltek egyaránt el vannak helyezve;
- itt található továbbá azon dolgozók, akik költségvetési munkát végeznek, vagyis konyhán, mosodában, házi műhelyben dolgoznak;
- emellett azok a börtön végrehajtási fokozatú elítéltek, akik nem tudtak beilleszkedni
- fegyház nem dolgozó, kezelhető elítéltek;
- fegyház dolgozó elítéltek, akiknek nyitva van a zárkájuk;
- valamint itt található az oktatási blokk, 2 tanterem, 1 számítógépes blokk 12 terminállal.

II. emelet:

- előzetesen letartóztatottak, nem dolgozók, nem jogerősen elítéltek tartózkodnak itt három negyed területén;
- hozzájuk tartozik 2 fő jogerősen elítélte, akik kisegítő munkát végeznek, mint például az ételhordás, ez azonban díjazás nélküli munka;
- itt található az egészségügyi blokk, 4 darab betegzárka és a fertőző-elkülönítő, valamint az orvosi rendelő, a fogorvosi rendelő, és a „fizioterápiás barlang”.

III. emelet:

- három negyedben tiszta börtön végrehajtási fokozatú elítéltek vannak
- egy negyedben pedig első büntényesek, az ő elkülönítésük azért fontos, mivel „a velük való foglalkozás talán még megéri” - a fogvatartási osztályvezető szavai szerint,
- itt nyitva van a zárka ajtó reggel 8 órától 12 óráig, ha az ebéd a körleten van, annak idejére bezárják a zárkákat, majd a 17 órai vacsoráig ismét nyitva van a zárka, amikor az étkezés idejére ismét becsukják, egyébként zárt ajtó csak a biztonsági ellenőrzés miatt van, a fogvatartott a folyosón szabadon átmehet a másik zárkába, a folyosón tartózkodást viszont nem preferálja az Intézet azért, hogy az ne legyen tele cigarettacsikkal.

IV. emelet:

- három negyedben „normál” fegyház szintű fogvatartottak vannak elhelyezve
- egy negyedben első büntényes fegyház végrehajtási fokozatúak
- itt van a minden munkanapon működő fodrász műhely és a könyvtár is, ami azért jelentős, mivel az oktatás itt is és a kápolnában is folyik.

V. emelet:

- három negyedben „normál” fegyház szintű fogvatartottak vannak elhelyezve
- egy negyedben enyhébb fegyház végrehajtási fokozatúak.

Jellemző, hogy az intézet megépítésekor 1-1 személyes zárkák voltak, amelyek helyét fokozatosan váltották fel a 2-3-4- személyes zárkák, majd napjainkban két régi 1 személyes zárkából 8 személyes zárka került kialakításra. Az Intézet műemlék jellegű épület, régi nyílászárókkal. Nagyon nehéz bármit is felújítani, hiszen az a műemlék jelleg miatt normál költség sokszorosába kerül.

Nagyobb intézeti felújítások közül megemlítendő a biztonsági rendszer kiépítése (1989.), a fogvatartotti konyha telje átalakítása (1996.), valamint a fogvatartotti fürdőhelyiségek felújítása

(2004.)

A fizikai körülményekkel kapcsolatban rögzítendő, hogy a megfigyelők ilyen leromlott és ennyire zsúfolt zárkákat nagyon ritkán láttak, s különösen problematikus, hogy egyetlen zárkában sincsen külön szellőzésű WC, az esetek túlnyomó többségében az elkülönítés egyáltalán nem megoldott, egyes helyeken e célból függönyt rendszeresítettek, ez azonban kétség kívül nem felel meg a jogszabályi előírásoknak. Ezen objektív okok miatt a fogvatartottak életkörülményei nem minősíthetők elfogadhatónak, legyen bármennyire is tisztességes és igyekvő a személyzet vagy a vezetőség munkája.

A Büntetés-végrehajtás országos parancsnoka fontosnak tartotta kiemelni, hogy az elkülönítési szabályoknak az Intézet csak nehézségek árán tud eleget tenni, a zárkák zsúfoltak, az építészeti adottságokból eredően a zárkákba viszonylag kevés természetes fény jut be, a WC-k kialakítása nem megfelelő. Mindazonáltal az intézet vezetése minden lehetséges eszközzel és a higiénés szabályok betartásával törekszik az adott körülmények között a legjobb feltételek megteremtésére, de az említett problémák kezelésére a hatékony és hosszútávú megoldást az intézet teljes rekonstrukciója jelentené, amelyre a büntetés-végrehajtás költségvetése fedezetet nem tartalmaz. A két új, PPP-konstrukcióban megépített Országos Büntetés-végrehajtási Intézet (Tiszalöki, ill. Szombathelyi) folyamatos betelepítésével – várhatóan – országos szinten csökkenni fog a jelenleg tapasztalható zsúfoltság, amely remélhetően majd az intézetben is éreztetni jótékony hatását.

Létszám adatok

Az intézet teljes befogadóképessége: 321 fő

Az intézetben fogva tartottak tényleges száma a látogatás napján: 448 (távollevőkkel 479) fő

Becsült átlagos telítettség 2006. évben: 150-152 %

A személyzet adatai

Parancsnok, parancsnokhelyettes:	1-1 fő	
Vezetői közvetlen:	5 fő	
Személyügyi és szervezési osztály:	4 fő	
Egészségügyi osztály:	8 fő	
Biztonsági osztály:	85 fő	(ebből 65 elügyelő és 9 felügyelő)
Fogvatartási ügyek osztálya:	17 fő	(8 nevelő)
Gazdasági osztály:	32 fő	
Informatikai osztály:	2 fő	
Összesen:	155 fő	

Így a fogvatartott/személyzet aránya kb. 1:3, ami messze elmarad a kívánatos 1:2 arányszámtól.

A személyzettel kapcsolatos lényeges hiányosság, hogy az intézetnek nincsen saját pszichológusa, ami rendkívül hátrányos a fogvatartottak mentális épségének megőrzése szempontjából. A parancsnok elmondása szerint egy ideig nem sikerült betölteni a státuszt, s ezt követően el is vették azt az intézettől, így nincs személyzeti keret a pszichológus alkalmazására. A megfigyelők álláspontja szerint a státusz finanszírozásához szükséges fedezet biztosításának prioritást kell élveznie az esetlegesen lehetővé váló fejlesztések között.

A büntetés-végrehajtás országos parancsnoka egyetért azzal, hogy a fogvatartottak mentális

épségének megőrzése szempontjából szükséges teljes állású pszichológust foglalkoztatni. Az intézet 2008-ban, kifejezetten a pszichológusi beosztás betöltésére kapott egy státuszt, a felvételi eljárást az intézet megindította. A státusz betöltéséig - szerződés alapján – továbbra is egy fő részmunkaidős pszichológus látja el a munkakörrel járó feladatokat.

A fogvatartottak adatai

Végrehajtási fokozat szerint

Fegyház:	215 fő
Börtön:	151 fő
Fogház:	8 fő
Elzárás:	-
Előzetes letartóztatottak száma:	105 fő

Biztonsági fokozat szerint

I.: 2 **II.:** 101 **III.** 304 **IV.:** 8

Nemek szerinti megoszlás:

Férfi: 478
Nő: 1

Specifikus csoportok szerint

Drogprevenációs részleg:	-
Gyógyító-nevelő csoport:	-
Átmeneti csoport:	-
EVSZ-esek száma:	6 fő
Külföldi:	6 fő (ukrán, szlovák, román)

Nincs külön nemi erkölcs elleni zárka ,s különleges biztonságú zárka sem.

II. Fizikai körülmények

Zsúfoltság

A megfigyelők becslése alapján a legalacsonyabb 0.5-0.7 nm/fő. Az intézet tájékoztatása szerint a tartós elhelyezésre nem alkalmas betegzárkákban és a fogda-negyed zárkáiban tudják biztosítani a jogszabályban előírt mozgásteret, máshol nem, a 17nm-es, 8 fő elhelyezésére szolgáló zárkákban a mozgástér 2 nm alatti (amelyből a nem mozdítható tárgyak területét levonva kapjuk meg az 1 nm alatti értéket).

Zárkák, fizikai körülmények

Körletek, zárkák

Mint már a bevezetőben jeleztük, a legnagyobb hiányosság az elkülönített, külön szellőzésű WC-k hiánya. Emellett szúr a természetes fény hiánya a zárkák többségében (a kilátásgátlók eredményezik ezt), valamint a szellőzés gyenge volta. A zárkák egyébként is koszosak, több meglátogatott zárkában láthatóan évek óta nem került sor tisztasági festésre sem.

Az intézetparancsnok válaszlevelében kifejtette, hogy a zárkák leromlott állapotának javítása érdekében az Intézet a szűkös anyagi lehetőségek ellenére mindent megtett az elmúlt időszakban, így 2007-ben is sor került a zárkák fertőtlenítő-higiéniai meszelésére, még ha a Bizottság tapasztalatai ezt látszólag nem minden zárka esetében támasztották alá. Figyelembe véve azonban a 150 %-os telítettségből adódó zsúfoltságot, illetve azt, hogy egyes zárkákban az ott elhelyezett, erős dohányosnak számító fogvatartottak által elszívott dohányárak óhatatlanul, viszonylag rövid időn belül elszínezik a falakat, természetesen előfordulhat az, hogy az év első felében megkezdett munkálatok eredménye az év utolsó részében már nem minden esetben látszik meg. A jövőben az Intézet kiemelt figyelmet fog fordítani a zárkák tisztasági meszelésének aktualitás szerint szükségessé váló végrehajtására, illetve az elvárásoknak megfelelő zárkarend és tisztaság kialakításának betartására.

A házirend szerint az ágyneműk cseréjére kéthetente, a törülközőkére hetente kerül sor, azonban a fogvatartottak elmondása szerint az előbbieket esetenként ritkábban cserélik. Az pedig tény, hogy az ágyneműk igencsak elhasználtak, szakadoznak, foszlottak.

Az intézet vezetése ezzel kapcsolatban megjegyezte, hogy az ágyfelszerelési cikkek, illetve a törülközők tisztacseréje minden esetben az előírt ütemezésnek megfelelő rendszerességgel történik meg az Intézetben elhelyezett fogvatartottak részére, amit a jövőben is végre fognak hajtani.

Az intézeten és körleten belüli mozgás keretei

A házirend szerint szabályozottan, zárásra 15.00 órakor kerül sor.

Szabad levegőn tartózkodás biztosítva van, naponta egy óra.

Befogadáskori tájékoztatás

Befogadáskor a fogvatartottakat tájékoztatják a jogaikról. Analfabéták esetében ez szóban történik meg.

Fürdés

A dolgozók munkanapokon, a nem-dolgozók hetente kétszer fürödhet, egészségügyi javaslatra lehetőség van ettől eltérően akár naponta is fürdeni a fogvatartottak számára.

A zárkákban csak hideg víz van.

III. Étkezés és orvosi ellátás

Étkezés

Az étel minőségével és mennyiségével kapcsolatban nem volt a fogvatartottaknak elterjedten panaszuk. Az intézet a vallási, diétás és egyéb igényeknek megfelelő élelmezést biztosítja a fogvatartottak számára.

A kiétkezés oly módon történik, hogy az e célra felhasználható pénzüsszegegről való tájékoztatás, azaz a közlés hetében vasárnapi napon kezdődik meg a kiétkezés, amely a következő hét szerdáig tart. Egyébként minden szerdai napon lehetősége nyílik a fogvatartottaknak arra, hogy az intézeti üzletben kiétkezésen vegyenek részt.

Orvosi ellátás

Az orvos a fogva tartottak egészségügyi állapotát havi rendszerességgel végzi a körletszemléken, valamint részt vesz az egészségnevelési előadásokon, illetve szűrővizsgálatokat szervez.

Az intézetben egy főállású orvost alkalmaznak, ő fül-orr-gégész szakorvos és egyben az egészségügyi osztály vezetője. Rajta kívül szerződés alapján nyújt egészségügyi szolgáltatást egy pszichiáter, egy belgyógyász, fogorvos és pszichológus, az egyik szakápoló pedig fizioterapeuta szakképesítéssel is rendelkezik.

A látogatás során egyéb elfoglaltság okán orvos kolléga nem vett részt, de az országos általános tapasztalattal ellentétben nem is hangzott komoly egészségügyi ellátással kapcsolatos panasz sem. Azt azonban mindenképpen meg kell jegyezni, hogy az egészségügyi elhelyezésre szolgáló zárka felszereltsége szegényes, rosszabb, mint az ország egyéb intézeteiben tapasztaltak.

IV. Munkavégzés

Az intézetben a fogva tartottak egy része dolgozik, a költségvetési munkán kívül két munkavégzésre van lehetőség: cipőkészítésre és kis létszámban összeszerelésre. A munkáltatási körleten meghallgatott fogva tartottak elmondása szerint a bérezés jónak mondható, az előre meghatározott normákat nem nehéz teljesíteni, így a ténylegesen kifizetett bér meg is haladja a jogszabályi minimumot.

Munkát az előzetesen letartóztatottak is végezhetnek a Befogadási és Foglalkoztatási Bizottságnál előterjesztett kérelem alapján.

Külső munkavégzésre nincs lehetőség, a munkaügyi ellenőrzést a BVOP látja el.

Rendkívüli esetekre vonatkozó adatok, információk

Rendkívüli halálesetek voltak-e az elmúlt évben? Ha igen, mi volt a vizsgálat eredménye?

Nem fordult elő.

2006. évben történt, fogvatartottakkal vagy személyi állománnyal kapcsolatos események:

- a) 2 rablás, 4 fogva volt elkövetőként tartott érintett
- b) 4 lopás, ebből kettőben az eljárás megszűnt
- c) 3 kényszerítés, összesen 7 fogva tartott érintett, egy eljárás már megszűnt
- d) 1 hivatalos személy elleni erőszak
- e) 3 szemérem elleni erőszak

- f) 2 rablás
- g) 3 esetben bántalmazás hivatalos eljárásban, ebből egyet már megszüntettek

Kényszerítő eszközök

Kényszerítő eszközök használata az elmúlt évben típus szerint (testi, bilincs, spray, kutya, fegyver) osztályozva, intézkedés foganatosításának oka?

Testi kényszert egy alkalommal kellett alkalmazni elítélt társsal szembeni támadás megakadályozása céljából, és egy esetben a testi kényszerhez dühöngő zárkába helyezésre is sor került ön- és közveszély magatartás miatt.

Fenyítések, jutalmazás

2006-os évben az intézetben 186 esetben került végrehajtásra magánelzárás. A magánelzárás előtt a fogvatartott orvosi vizsgálaton esik át. Aki magánelzárást tölt az is jogosult a napi egy óra szabad levegőn tartózkodásra. Az elmúlt évben a magánelzárást nem alkalmazták fiatalkorúval szemben. Az engedélyezett jutalmak 1 % a kimaradás. 2007-ben 46 alkalommal engedélyezett az intézet rövid tartamú eltávozt., ez az összes engedélyezett jutalom 5%-a.

VI. Kapcsolat a külvilággal, védővel

Látogatás

Beszélő havonta egy alkalommal van 60 perc időtartamban. A látogatás minden esetben asztalnál ülve történik, fizikai kontaktusra van lehetőség, élelmiszer fogyasztására az intézeti üzletben vásárolt termékek esetében engedélyezett, a megmaradt étel a zárkára felvihető.

Szabad levegőn tartózkodás

Szabad levegőn tartózkodás napi egy óra időtartamban történik. A magánelzárást töltők is jogosultak rá.

Csomagküldés-fogadás

A fogvatartottak havonta egy csomagot kaphatnak. A csomag súlya az 5 kg-ot nem haladhatja meg.

Telefonálás

Telefonálásra a végrehajtási fokozat szerinti megoszlásban van lehetőség a következők szerint:

Fegyház fokozat: heti 3x10 perc

Börtön, fogház fokozat: heti 4x10 perc

Előzetesen letartóztatottak: heti 3x10 perc, de ebbe beleszámít a védővel folytatott telefonos kapcsolatfelvétel is.

A földszinten elhelyezett fogvatartottak: hetente 1x10 perc. A megőrzéses fogva tartottak séta idején, tárgyalásra felkészülés érdekében, valamint hozzátartozójukkal folytathatnak telefonbeszélgetést.

Védővel való kapcsolattartás

Védővel való beszélőre hivatali időben van lehetőség, a telefonos kapcsolattartás azonban a fentiek szerint korlátozott.

Külső kontroll

Az ügyészség havonta két alkalommal lát el törvényességi felügyeletet. Az intézet kapcsolatban áll a Váltó-Sáv Alapítvánnyal, a Társadalmi Visszaailleszkedést Segítő Egyesülettel, valamint az Ipolymenti Népfőiskolai Társasággal is.

VII. Művelődés, szórakozás, oktatás, sport

Szabadidő

Elérhető személyiségfejlesztő tréning (önismereti, értékfeltáró, konfliktuskezelő, drámapedagógiai csoport), kábítószer-prevenációs csoport, bűnmegelőzési célú kiscsoportos foglalkozás, egészségnevelési előadás. Esetenként vannak kulturális rendezvények (koncert, kiállítás). A fogva tartottak járhatnak önkontroll tanfolyamra, valamint lehetőség van internetes angol nyelvtanfolyam végzésére is. Az állami és az egyházi ünnepek szervezett keretek között zajlanak. Ezeken az előzetes letartóztatottak is részt vehetnek.

Sportolási lehetőségként szabadtéri sportfoglalkozás érhető el az évszaknak megfelelő formában (labdarúgás, kosárlabda, gimnasztika), s van kondicionáló terem is, melyet orvosi alkalmassági vizsgálat alapján lehet igénybe venni.

Könyvtár

Alkalmanként 4 könyv kölcsönözhető ki egy hónap időtartamra, a kölcsönzés ideje meghosszabbítható. Az egyes körletszintek szerinti beosztásban látogatható a könyvtár, az előzetesen letartóztatottak jegyzék alapján választhatják ki az igényelt könyvet.

Oktatás

Általános iskola 5-8. osztálya, ipari orientációjú iskola (9-10. osztály) érhető el, valamint részt lehet venni szakképzésben (gyorsítkeztetési eladó, parkgondozó, cipőfelsőrész-készítő, könnyű- és nehézgép kezelő, épületburkoló, vízvezeték és központi fűtészerező).

Parancsnoki meghallgatás

2007. november 27.

A meghallgatás korrekt, gyors, precíz volt, s a megfigyelők rendelkezésére álló információk fényében megalapozott döntéseket eredményezett – 3 kérelem mellett 11 fegyelmi ügy elbírálása volt napirenden. Az ügyeket a meghallgatásra előkészítették, dokumentálták.

A kérelmek (elhelyezési problémák, munkába-állítással kapcsolatos kérdések, fürdési nehézségek szállítás miatt) részben a meghallgatás időpontjára tárgytalanná váltak, részben tájékoztatással megoldhatók voltak, részben pedig az intézeten belül – a lehetőségekhez képest megoldható – áthelyezéssel kerültek orvoslásra.

A fegyelmi ügyekben (kisebb verekedés, tiszteletlen viselkedés a felügyelettel, lopás, tiltott tárgy birtoklása, oktatásról igazolatlan elmaradás, tiltott élelmiszer-felhalmozás...stb.) a megfigyelők

tapasztalata szerint a fogvatartottakat kellő alaposággal hallgatták meg. Három esetben az eljárást bizonyítottság hiányában megszüntették, egy esetben a büntetés kiszabását a büntetőeljárás jogerős lezárásáig felfüggesztették, sor került feddés és kiétkezés céljára rendelkezésre álló összeg csökkentése, valamint magánelzárás fenytés szankció alkalmazására is. Az alkalmazott jogkövetkezmények (melyek ellen két esetben fellebbezett a fogvatartott) a megfigyelők álláspontja szerint megfelelően differenciált módon álltak arányban az elkövetett – tipikusan elismert és kellően bizonyítható – vétségek súlyával, valamint az eljárás alá vont személyek fegyelmi előéletével.

Egyéni panaszok

A jelentésben a gyakorlatnak megfelelően csak azok nevét közöljük, akik erre kifejezetten kértek bennünket, vagy engedélyt adtak rá.

1. **E. I.:** előzetes fogvatartás alatt súlyosbodott, izomsorvadással járó betegsége büntetés-végrehajtáson belül az általa kapott tájékoztatás alapján nem gyógyítható.
2. **B. L.:** nincs fogvatartással kapcsolatos panasza, különleges perorvoslatokról kioktatást kapott
3. **L. J.:** bántalmazásról számol be a felügyelet részéről, további információk kiadását attól teszi függővé, ha a megfigyelők haladéktalanul gondoskodnak más intézetbe szállításáról. Mivel ilyen jellegű garanciát a megfigyelőknek nem állt módjukban nyújtani, a meghallgatás ezen a ponton véget ért.
4. **H. T.:** saját óráját adta át fogvatartott-társának javításra és ezért kapott fegyelmi – a zavaros panasz a megfigyelők álláspontja szerint igen nehezen verifikálható.
5. **F. Gy.:** folyamatos fülzúgásra panaszkodik, mely huzamosabb ideje tart, s ennek következtében gyakori szédüléssel, hányingerrel, magas vérnyomással jár. Gyakorlatilag munkaképtelen, bár a Budapesti Fegyház és Börtönben dolgoztatták. A pszichológusi javaslata elmondása szerint kevés fős zárkában való elhelyezést tartott indokoltnak, ennek ellenére a panaszfelvételkor 8 fős zárkába osztották be. A fogvatartottat a megfigyelők szemmel láthatóan rossz állapotban hallgatták meg, verejtékezett, jól láthatóan sápadt volt, járása bizonytalan. Elmondása alapján neurológus korábban látta, gyógyszert jelenleg is kap (ennek nevére nem emlékszik), emellett műszeres vizsgálatot rajta még nem hajtottak végre. A megfigyelők egyikét hasonló panaszok miatt korábban kórházi kezelésben részesítették, a rendkívül kellemetlen tünetegyüttes miatt a meghallgatott sürgős vizsgálata javasolt laikusként.
6. **L. L.:** nincs fogvatartással kapcsolatos panasza, összbüntetéssel kapcsolatos jogi felvilágosításban részesült
7. **R. S.:** nincs fogvatartással kapcsolatos panasza, alapügyéről kérdezne
8. **Cs. M.:** nincs fogvatartással kapcsolatos panasza, alapügyéről kérdezne, büntetését eltúlzottnak tartja
9. **Sz. S.:** elsősorban büntetőeljárással kapcsolatos problémája van. Emellett nyugdíjas, a főorvos asszony nem engedi dolgozni, de díjazás nélküli kisegítő munkákat ellát (folyosótakarítás). 16 éve van itt- ebben az intézményben sokkal több lehetőséget kaphatnak a fogvatartottak a kedvezményekre: a vezetőség humánus bánásmódját hangsúlyozta.
10. **Sz. S.:** nincs fogvatartással kapcsolatos panasza, színjátszó szakkört szervez, jó magaviseletű fogvatartott,
11. **K. P.:** A fogvatartott 6 év 3 hónapos jogerős büntetését tölti, 13 hónapja van Balassagyarmaton, ez a leghosszabb folyamatos idő, amit egy bv-ben töltött. Elmondása szerint 2002. február 17. napján lett jogerős a vele szemben kiszabott ítélet, azóta szállítják

folyamatosan: így volt már Miskolcon, Dunaújvárosban, a Budapesti Fegyház és Börtönben, Márianosztrán, Sopronkőhidán, ismét Márianosztrán, Sátoraljaújhelyen, Vácon, majd onnan került végül ide Balassagyarmatra. A folyamatos szállítást biztonsági okokkal indokolták, amit nem ért. Panasza: valaki betelefonált az intézetbe fogolyszökés előkészülete miatt. Ez időben központi fűtésszerelő iskolába járt és, a telefonáló szerint onnan gyakorlatról szeretett volna megszökni. 2007. szeptember 10-én biztonsági zárkába került. Az itt történekről írt is a Helsinki Bizottságnak. A 18-as biztonsági zárkába került, ami 3 m² alapterületű, nincs természetes fény és nedves, dohos, annyira sötét volt, hogy a törölközője 4 nap alatt száradt meg. 1 hónapot volt lent. Panaszolta, hogy szeptember 11-én, 15-én, 16-án, 18-án, 19-én, 20-án, 23-án, 26-án, 27-én, 28-án, 30-án nem vitték ki sétára, majd október 1. napján, az előzetesen letartóztatottakkal vitték le. Napi 50.000 Ft-os kártérítési igényt nyújtott be a parancsnoknak a séták elmaradása miatt, szeptember 24. napján rendelték el a vizsgálatot, de a panasza elutasításra került. Ennek oka elmondása szerint az volt, hogy a körlet naplóban az van leírva, hogy az elítéltek nem igényelték a sétát, a meghallgatott őr is úgy nyilatkozott, hogy "neki azt mondták, nem igényelnek sétát", ez azonban nem igaz, ő minden nap szólt a felügyeletnek. Tudomása szerint azon a körleten vasárnap azóta sincs séta, mivel az nap van a fürdés. Miközben ő a biztonsági zárkában volt, találtak az V. emeleten egy fűrészlapot, amire azt mondták az övé. Szerinte másvalaki által került oda, hiszen a munkahelyeken a gyári részlegben minden fűrészlap szám szerint megvolt, továbbá a szabadulása előtti időkből eszébe nem jutna szökést megkísérelni. A biztonsági fokozatát a fentiek hatására 3-asról 4-esre változtatták, és nem lehet az V. emeleten elhelyezni. Munkába állítási kérelmet írt, tudja, hogy szükség lenne víz-fűtés szerelőre, de azt is tudja, hogy nem veszik ki, amíg 4-es fokozatban van

Elmondta továbbá, hogy ha az időjárás nem kedvező, akkor sokszor elmarad a séta, a körletnaplóban viszont azt tüntetik fel, hogy ő nem igényelte. Panaszolta, hogy a hétköznapi ebédrel egy időben tartják a sétát, ami abban nyilvánul meg, hogy aki befejezi az étkezést, akkor kijön az ebédlőből és sétál, nem tartják be az 1 óra sétaidőt, volt olyan, hogy még bent ettek az emberek és a felügyelet szólt, hogy sorakozó. Elmondása alapján, aki utoljára végez az ebédrel, annak sokszor már nincs is lehetősége a sétaudvarra eljutni. Ha esik az eső, akkor felhozzák az ebédet, és így adott esetben egyáltalán nem jutnak le a séta udvarra. A fogvatartott említette azt is, hogy itt a IV. emeleten, ahol most van elhelyezve, heti egy fürdésre van lehetősége, hétfői napon. Arra a felvetésünkre, hogy a vezetőség szerint heti 2 alkalommal van fürdés mindenkinek, azt mondta, hogy ez nem igaz, nincs többször fürdés, ha így lenne az a körletnaplóban is be lenne vezetve, már pedig nincs benne. Az igaz, hogy egészségügyi engedélyt a plusz fürdésre lehet kérni, ő kért is, és 1 hét alatt megkapta, de az csak 1 hónapra szól. A fogvatartott jelezte, hogy annak ellenére, hogy heti 3X10 perc telefonbeszélgetés engedélyezett, az épület 5. emeletén csak 2X10 percben kapnak rá lehetőséget, a nevelő azt mondta "oldják meg valahogy a harmadik tízpercet". A telefonálás gondja a sétával is összefügg, mivel bár elvileg 1 hétre van a 30 perc telefonálási idő, de a gyakorlatban ez azt jelenti, hogy az adott szinten a nevelő engedélyez heti 3 napot, neki például szerda- szombat- vasárnapra van engedélye, és csak ezeken a napokon telefonálhat, máskor nem. A sétaudvaron viszont van egy telefon, amit elvileg a séta közben lehet használni, így ha valaki be tudja osztani a 30 percet egész hétre, akkor elvileg a séta közben is tud pár percet beszélni. Persze, ha nem viszik le sétára, akkor ettől a lehetőségtől elesnek. További problémája, hogy nemdohányzó létező dohányzó zárkában került elhelyezésre, azzal a megjegyzéssel, hogy „túrje el a dohányfüstöt”, majd december 1. napjával lesz mozgatás a zárkák között.

Panaszolta, hogy a sapka téli viseletre nem igazán alkalmas, mert nagyon vékony anyagból készül és fázik a fejük-fülük. A kérdésre a vezetőségtől azt a választ kaptuk, hogy nem áll rendelkezésre költségvetési keret rendszeresített téli sapkára, csak egy fajta vászonsapka

van, elbírálás alapján azonban lehetőség van ún. usánka igénylésére.

12. **Cs. G.:** A fogvatartott perújítási kérelemmel kapcsolatban korábban írt a Helsinki Bizottságnak. Panaszolta, hogy kevés az idő a sportra, mivel sétára csak ebédkor van lehetőség, és ilyenkor alig marad 15 perc, így a súlyokat nincs idő kivenni. Sajnos csak az első emeleten működik a konditerem – ami szerinte egyébként jól felszerelt – ahová régebben a szintes kisegítők lejárhattak, de most ezt bezárták, mivel valamilyen illegálisan birtokolt gyógyszerrel kapcsolatos probléma miatt.
13. **R. G.:** Három hónappal ezelőtt levélben fordult a Magyar Helsinki Bizottsághoz a büntetőeljárás kapcsolatban. Emellett szeretne kisebb zárkába kerülni, mivel jelenleg 8 személyes zárkában van, és az idegi állapota miatt szeretne kevesebb ember között lenni. Korábban volt öngyilkossági kísérlete.
14. **T. A. Gy.:** Büntetőeljárás kapcsolatban kérdése van, felülvizsgálatot kért. Panaszolta, hogy itt nincs napfény, valamint, hogy nemdohányzó léte dohányzó zárkában helyezték el. Elmondta, hogy a Rivotril tableta mellett bármilyen más egészségügyi problémájára kamillát kap, nem foglalkoznak az emberrel. A fogvatartott panaszkodott a heti egy fürdési lehetőségre és arra is, hogy a zárkában minimális a fűtés, ezért általában igen hideg van, a tátika be van zárva, a WC-nél pedig egyáltalán nem is szellőzik.
15. **J. Á.:** Kizárólag büntetőeljárás kapcsolatban kérdése volt.
16. **D. M.:** Elsősorban büntetőeljárás kapcsolatban problémája volt. Emellett fegyház fokozatban van zárt körleten, 3-as biztonsági csoportban, 8 fős zárkában. Elmondása szerint klausztrófiája és szívasztmája van, gyógyszereket kap, nyugtatót reggel és este. Dolgozni nem veszik ki a betegsége miatt. Szeretne a korábbi elhelyezéséhez hasonlóan 2 fős zárkában kerülni, melyet véleménye szerint egészségügyi állapota is indokol.
17. **P. Z.:** Elmondása szerint az örök zaklatják, mert borsodi roma. Beszélgetésünk elején arról számol be, hogy a bíróság börtön fokozatra ítélte, többszöri rákérdezésre elismeri, hogy 6 dicsérete mellett 12 fegyelmeje van, ezzel együtt sérelmezi, hogy fegyház fokozatba és négyes biztonsági csoportba került. Kérdésre elmondta, hogy zaklatás alatt a következőket érti: pl., kitették a zárkában a szárítókötelet és az ör levetette vele. Továbbá elmondása szerint úgy megy be a zárkába az ör, hogy érződik rajta, hogy ivott, illetve „provokálják” a fogvatartottakat, hogy üssék meg őket, s csúnyán is beszélnek velük. Továbbá mikor fogdán rosszul lett, jelzett, de csak 1 óra múlva ment oda az ör, aki közölte vele, hogy nem mehet orvoshoz, fel kell iratkoznia, gyógyszert pedig így nem kaphat.

Szerinte „ebben a börtönben mindenért fegyelmit adnak”.

További – megalapozottabbnak tűnő – panasz, hogy az örök sem a tátikát, sem a WC-nél lévő szellőzőt nem nyitják ki elégszer, nincs oxigén a zárkában, sokszor elviselhetetlenül erős a testszag és a WC szaga. Az ablak pedig hiába van kinyitva, önmagában ettől nincs elég légmozgás. Ez különösen azért probléma mivel ő dohányzó zárkában van elhelyezve hatodmagával.

18. **P. I.:** Korábban írt már a Magyar Helsinki Bizottságnak. A fogvatartás körülményeivel kapcsolatban előadja, hogy az új házirend több olyan intézkedést tartalmaz, amit sérelmesnek érez. A leveleit 3 hónapig tarthatja csak meg, és maximum 50 darab levélpapír lehet csak nála. 1 hétre meg van szabva, hogy milyen mennyiségben birtokolhat élelmiszert, de spájzra csak havonta 3 alkalommal engedik, és a „nagy” kiétkezés előtti szerdán nem. Legalább 50 fő jelentkező van egy-egy tanfolyamra, de csak 15-15 főt vesznek ki, túl nehéz szerinte bekerülni. Korábban, amíg 4-es fokozatban volt nem dolgozhatott, folyton lehúzták a jelentkezési listáról. Jelenleg személy szerint nincs tanulással, vagy munkával kapcsolatos panasz.
19. **F. G.:** Előzetes letartóztatásban van. Egy Budapesti Fegyház és Börtönbe való átszállítás

alatt, megérkezését követően a befogadó-helyiség felé haladva egy fogvatartott a csigalépcsőn megkéselte. Ezután Vácra került, ahol 1-2 hónapot töltött biztonsági elkülönítésben. Ezt követően került végül Balassagyarmatra, ahol szintén kérte, hogy helyezték biztonsági elkülönítésbe. Ismeri az elkövetői kört és tudja, hogy „bv-n belül is bármit el tudnak intézni”. Panasza még, hogy vegetáriánus, és nem tud megfelelően étkezni, mivel itt nincs ilyen étrend, helyette mohamedán étrendet kap, de abban ugyanúgy van hús. Különösen problémás ez hétfőn, szerdán és szombat-vasárnap, mivel ekkor hideg étel van vacsorára konzerv, ami vagy hal-vagy hús, s egyiket sem tudja megenni. Kérésére jeleztük a parancsnokságnak, hogy mielőbb gondoskodjanak a biztonsági elhelyezéséről. Azt a választ kaptuk, hogy a fogvatartott azt ígérte megnevezi azokat a személyeket, akik fenyegetik, erre azonban hosszabb ideje nem került sor. Jelenlegi zárkatársaival nincsen problémája, áthelyezése egyébként más intézetbe folyamatban van.

- 20. O. P.:** A fogvatartott elmondása szerint nem tudja miért van itt, hiába kérdezett bárkit nem válaszoltak neki. Elmondja, hogy szívasztmája van, amire reggel este megkapja a gyógyszereket. Korábban betegszobán volt, onnan vitték el az IMEI-be, majd amikor visszakérült normál elhelyezési körülmények közé, hiába kérte, hogy tegyék át betegszobára. A parancsnoktól kapott válasz alapján a fogvatartottat már több alkalommal tájékoztatták arról, hogy jelenleg milyen jogerős büntetést tölt, az IMEI-ben történt kivizsgálás pedig azt állapította meg, hogy nincs olyan szervi betegsége, ami indokolná a betegszobán való elhelyezését.

21.

A büntetés-végrehajtás országos parancsnoka a Magyar Helsinki Bizottságnak írt levelében jelezte, hogy mivel az egyéni meghallgatások során elhangzott fogvatartotti kérelmeket, panaszokat az érintettek az intézet vezetése felé sem jelezték, így azok kivizsgálására sem kerülhetett sor. A fogvatartotti kérelmeket, panaszokat – mint arról a megfigyelők személyesen meggyőződhetek – az intézet vezetése megfelelően kezeli, az elítéltek az őket megillető jogok gyakorlásának, valamint a panaszok, kérelmek, bejelentések, jogorvoslati előterjesztések rendjéről a házirendből tájékozódhatnak. Fogvatartásukkal, elhelyezésükkel, jogaik érvényesíthetőségével összefüggésben lehetőségük van személyes meghallgatást kérni a szervezeti egységek vezetőitől, a parancsnoktól, illetve írásban is fordulhatnak hozzájuk.

A büntetés-végrehajtás országos parancsnoka levelében továbbá kiemelte, hogy az orvosi ellátást illetően összességében a jelentés nem számol be negatív tapasztalatokról. Az egyéni panaszok között megjelenő észrevételek nehezen objektiválhatók. Adott fogvatartott aktuális állapotára nézve utólag észrevétel nem tehető. Hasonlóan nem ítélték meg, hogy a Rivotril tabletta szedése mellett elrendelt kamilla milyen célt szolgált a fogvatartott gyógykezelésében. Az országos parancsnok levelében hozzátette, hogy a zárkában történő elhelyezések során (egy vagy több személyes) nem lehet mérlegelés tárgya az egészségi állapot, kivéve a fertőző betegségeket, valamint azon kórképeket, amelyek betegszobai elhelyezést tesznek indokolttá. .

Intézetben tapasztalt problémák rövid összefoglalása, lehetséges megoldások, parancsnoki reakciók

1. Fizikai kondíciók

- a) A zárkák állapota leromlott.
- b) A fogvatartottak túlnyomó többsége számára nem áll rendelkezésre a jogszabályban minimálisan előírt szabad mozgástér.
- c) Nincs a zárkákban elkülönített, külön szellőzésű WC.

2. Nincs az intézetnek főállású pszichológusa.

A büntetés-végrehajtás országos parancsnokának álláspontját ld a jelentés „Létszámadatok” c. részében

3. Az ügyvéddel való telefonos kapcsolattartás beletartozik a hetente engedélyezett 2 vagy 3 telefonálási lehetőségekbe. Álláspontunk szerint a védelemhez való jog aránytalan korlátját jelenti ez a gyakorlat, különös tekintettel az előzetes letartóztatásban lévőkhöz való kapcsolatukban. Azzal, hogy a Be. 2005-ben bekövetkezett módosításának következményeként az előzetes letartóztatásban lévőkhöz való kapcsolatukban kerülnek elhelyezésre, a gyakorlatban megnehezült a védők és védenceik közötti kapcsolattartás. Ezt ellensúlyozhatja az országosan egyébként tipikusan követett gyakorlat, hogy a védővel való távbeszélőn történő kapcsolattartást nem korlátozzák. Amennyiben ez kivitelezhető az intézetben, javasoljuk a Házirend ennek megfelelő tartalmú módosítását.

A fogvatartottak (tehát mind az előzetesen letartóztatottak, mind a jogerősen elítéltek) telefonos kapcsolattartása tárgyában a Bizottság által tett javaslatot az intézet vezetése átgondolta és elfogadta, intézkedés történt arra, hogy a jogi képviselővel való telefonbeszélgetések ideje ne számítson bele az egyébként limitált telefonálási időbe, ezáltal törekedve arra, hogy a fogvatartottak és jogi képviselőik közötti kapcsolattartást könnyebbé tegyék. Előbbiek értelmében 2007. december 01-jei hatállyal a távbeszélő-készülékek használatának szabályozása megváltoztatásra került.